

Warszawa, dnia 25.11.2003 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

RPO-412420-IX-904/02/WK

RPO-424848-IX-904/02/WK

00-090 Warszawa Tel. centr. 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 827 64 53

Na podstawie sprawozdań pokontrolnych przedstawianych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich dokonujących wizytacji w oddziałach Straży Granicznej oraz w zakładach karnych uzyskałem informację, iż poważnym problemem występującym w Straży Granicznej i Służbie Więziennej jest duża liczba nadgodzin, za które funkcjonariusze nie otrzymują stosownego wynagrodzenia bądź ekwiwalentu w postaci czasu wolnego. Podnoszony problem ma głębsze znaczenie, gdyż dotyczy także i pozostałych służb mundurowych.

Z uzyskanych w niniejszej sprawie wyjaśnień od Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Sprawiedliwości wynika, iż sytuacja ta spowodowana jest brakiem środków finansowych na utworzenie dodatkowych etatów oraz regulującymi kwestię czasu służby przepisami prawnymi zawartymi w ustawach pragmatycznych służb mundurowych, które w przypadku przekroczenia ustalonej ustawowo liczby godzin służby, w przyjętym okresie rozliczeniowym, przewidują udzielanie za wysłużone nadgodziny jedynie czasu wolnego w tym samym wymiarze co nadpracowany.

Sytuacja ta powoduje, że w samej tylko Służbie Więziennej na dzień 2 września 2003 r., liczba wypracowanych nadgodzin (przez funkcjonariuszy działu ochrony) wynosiła 1 911 779. W ciągu minionego roku liczba ta wzrosła o blisko 265 tys. mimo, że funkcjonariuszom Służby Więziennej udzielono czasu wolnego za 948 326 godzin dodatkowo wypracowanych. Podobna sytuacja występuje w Straży Granicznej, gdzie liczba nadgodzin w końcu 2001 r. wynosiła 806 945 i uległa zmniejszeniu, osiągając w końcu 2002 r. liczbę 483 535. Pomimo tego, że w bieżącym roku ma zostać przyjętych do Straży Granicznej 1500 nowych funkcjonariuszy, co może spowodować zmniejszenie występujących braków kadrowych, to jednak nie spowoduje likwidacji przedstawionego problemu. Docierające do mnie sygnały wskazują, iż inne służby nie są one wolne od takich nieprawidłowości.

Podnoszona kwestia jest szczególnie uciążliwa dla funkcjonariuszy także i z tego powodu, że nie istnieją regulacje prawne w ich pragmatykach, które umożliwiłyby funkcjonariuszom uzyskanie wynagrodzenia za nadgodziny oraz skuteczne dochodzenie roszczeń przed sądem za zaległe świadczenia finansowe. Funkcjonariuszom wypłacane jest wynagrodzenie za nadgodziny jedynie w przypadku rezygnacji ze służby bądź odejścia na emeryturę. Tak obowiązujący stan prawny, przy niewystarczającej obsadzie etatowej służb, powoduje ciągłe zwiększanie się liczby nadgodzin poszczególnych funkcjonariuszy i nie jest możliwy do rozwiązania bez przeznaczenia na ten cel dodatkowych środków finansowych oraz zmiany obowiązujących w tym zakresie przepisów prawnych. W swoich wystąpieniach do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Sprawiedliwości zwracałem się o dokonanie zmian legislacyjnych dotyczących czasu służby, umożliwiających funkcjonariuszom dokonywanie wyboru w postaci wykorzystania przysługującego im czasu wolnego w tym samym wymiarze co dodatkowo wypracowany, bądź uzyskania za nadgodziny stosownego wynagrodzenia. Oczywiście wówczas liczba ponadnormatywnego czasu służby w przyjętym okresie rozliczeniowym powinna być ściśle określona. Ma to uzasadnienie z tego względu, że tworzenie samych tylko dodatkowych etatów jest bardziej kosztowne niż wypłacanie wynagrodzenia za nadgodziny, gdyż ze zwiększoną liczbą funkcjonariuszy wiąże się dodatkowa ilość pracowników administracyjnych, obowiązek wypłaty dodatkowych ekwiwalentów mundurowych oraz dodatkowe zaopatrzenie w odpowiedni sprzęt i opłacanie niezbędnych świadczeń. Argumenty te nie znalazły u adresatów wystąpień oczekiwanego zrozumienia. Pragnę zauważyć, iż brak środków finansowych w budżecie nie może stanowić usprawiedliwienia organów do uchylania się od podejmowania działań zmierzających do rozwiązania opisywanego problemu i przedłużenia się stanu niezgodnego z prawem.

W związku z naruszeniem w omawianym zakresie praw funkcjonariuszy służb mundurowych, działając na podstawie art. 14 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. - Dz.U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147), przesyłam w załączeniu Panu Premierowi kopie korespondencji w niniejszej sprawie z uprzejmą prośbą o zlecenie zbadania sprawy i podjęcie działań zmierzających do jej rozwiązania. Będę wdzięczny Panu Premierowi za poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku.

/-/